

ОРГАНІЧНЕ ЗЕМЛЕРОБСТВО: ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ

М.П. Скрипчук

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Перспектива розвитку аграрного природокористування полягає в імplementації принципів охорони навколишнього природного середовища (НПС) та раціонального використання природних ресурсів у процесі сільськогосподарського виробництва. Одним з шляхів реалізації таких положень є запровадження екологічно безпечного (органічного) землеробства. В Україні актуальність органічного землеробства зокрема підтверджується в Концепції сталого розвитку агроєкосистем в Україні на період до 2025 року; Стратегії національної екологічної політики України на період до 2020 року та в проекті Закону України „Про органічне виробництво” [1, 2] та ін.

Розвитку органічного руху перешкоджають пробіли в законодавстві, відсутність державної підтримки, брак інвестицій та елементарна непоінформованість суспільства. Основна перешкода розвитку внутрішнього ринку органічної продукції – відсутність законодавчої бази і недосконалість національної сертифікації та зокрема відсутність імplementації екологічної сертифікації. Необхідні умови для розвитку українського ринку органічної продукції: підвищення рівня інформованості відносно органічних продуктів, активне просування Закону України „Про органічне виробництво”, створення національного сертифікаційного органу, який буде акредитований в світі, що дасть можливість експорту української органічної продукції. Переваги для економіки України: підвищення конкурентоспроможності виробників на внутрішньому і зовнішньому ринках; інтеграція в міжнародний органічний ринок; відповідність міжнародним стандартам НАССР, ІСО 22000, ДСТУ ІСО 14000 та ДСТУ ІСО 9000; зменшення витрат на розробку стандартів через гармонізацію нормативної бази; розвиток „зеленого” та сільського туризму; розбудова внутрішнього ринку; розвиток переробної галузі; збереження здоров’я нації; створення нових робочих місць; підтримка малого та середнього бізнесу; надходження коштів на розбудову сільських територій, розвиток місцевих громад.

Переваги для навколишнього природного середовища: збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, збереження якості та функцій ґрунтів та водних екосистем; мінімізація екологічних ризиків, у тому числі ауткросингу (перехресного запилювання); удосконалення екологічної політики з питань продовольчої безпеки; підвищення рівня обізнаності населення з екологічних питань; зменшення викидів парникових газів; створення до 2020 року ринкової системи управління у сфері охорони земель та сталого землекористування відповідно до стандартів ЄС; конкурентоспроможний сільськогосподарський сектор, здатний конкурувати на світовому ринку без надмірного використання субсидій, які регулюються при вступі країни до СОТ (програми „жовтої” та „зеленої” скриньки).

Організації які займаються сертифікацією органічного землеробства в Україні і світі: ТОВ «Альфред С. Топфер Інтернешнел (Україна)» – перша українська компанія, сертифікована за стандартами Системи міжнародного сталого розвитку та вуглецевої сертифікації (ISCC); Органік Стандарт; Control Union Ukraine (CUU), проект Skal International (Нідерланди) – інспектує і сертифікує більшу частину всіх проектів в Україні (до 85% сертифікованих площ); Lason (Німеччина); BioKontrol Hungary (Угорина); Bio Inspecta (Швейцарія); ІМО (Швейцарія); Maharishi Vedic Organic Institute (США). Проте інституціональна структура екологічної сертифікації в нашій державі вкрай нерозвинута.

Кабінет міністрів України здійснює державне регулювання ринку зерна шляхом: сертифікації послуг із зберігання зерна та продуктів його переробки. Слід зазначити, що в наш час проблема якості зерна постає дуже гостро та натеper має вирішальне значення. Гармонізація стандартів щодо якості перш за все – зернових потребує нагального фінансування. Наприклад, Україна щорічно споживає 25-30 мільйонів тонн зерна. Якщо врахувати, що за період з 2001 року по 2008 рік, включаючи вкрай неврожайний 2003 рік, валовий збір зерна в країні становив у середньому 36,9 мільйона тонн, то стане зрозуміло, що потенційна частка експорту складає щонайменше 6-11 мільйонів тонн. Україна експортує зернові за ціною 150-170 доларів за тонну, тобто щорічні надходження від експорту складають 0,9-2 мільярди доларів США. В той же час, зерно найбільших світових експортерів – США та Канади – на ринках Європи коштує близько 300 доларів за тонну. Дешевизна українського зерна пояснюється низькою якістю внаслідок невідповідності світовим стандартам. Ця „прогалина” коштує Україні понад 2 мільярди доларів США щороку [3]. З іншого боку, середня урожайність зернових в Україні удвічі нижча, ніж у Центральній Європі та Північноамериканських країнах. Таким чином, потенційно конкурентоспроможна аграрна держава кожен рік сумарно недоотримує до 4 мільярдів доларів США.

Аналіз експортного потенціалу показує, що зміцненню

конкурентоспроможності галузі перешкоджають такі чинники: недолугість вітчизняного законодавства та невиконання положень щодо національного інтересу в галузі АПК, недостатня гармонізація українських стандартів якості з міжнародними, не використання розробок вітчизняних учених щодо екологічної стандартизації і сертифікації, нерозвиненість інфраструктури АПК, а також низький рівень розвитку вітчизняної фінансово-кредитної системи та ін. Для покращення ситуації у вітчизняному агропромисловому виробництві слід реалізувати наступні заходи: розробити законодавчо-нормативні документи щодо органічного виробництва в Україні, узгодити вітчизняні стандарти на сільськогосподарську продукцію із стандартами ЄС, сприяти налагодженню сучасної інституціональної інфраструктури аграрного ринку, впроваджувати відповідальність за стан і тенденції із використання земельних ресурсів, використовувати розробки вітчизняних і зарубіжних вчених щодо екологічного менеджменту, аудиту, стандартизації, сертифікації у галузі сільськогосподарського природокористування, запропонувати еколого-економічний механізм стимулювання розвитку органічного виробництва в нашій державі, розробити систему і схему екологічної сертифікації органічного землеробства тощо. Запропонований автором алгоритм формування органічного виробництва в Україні наведений на рис. 1.

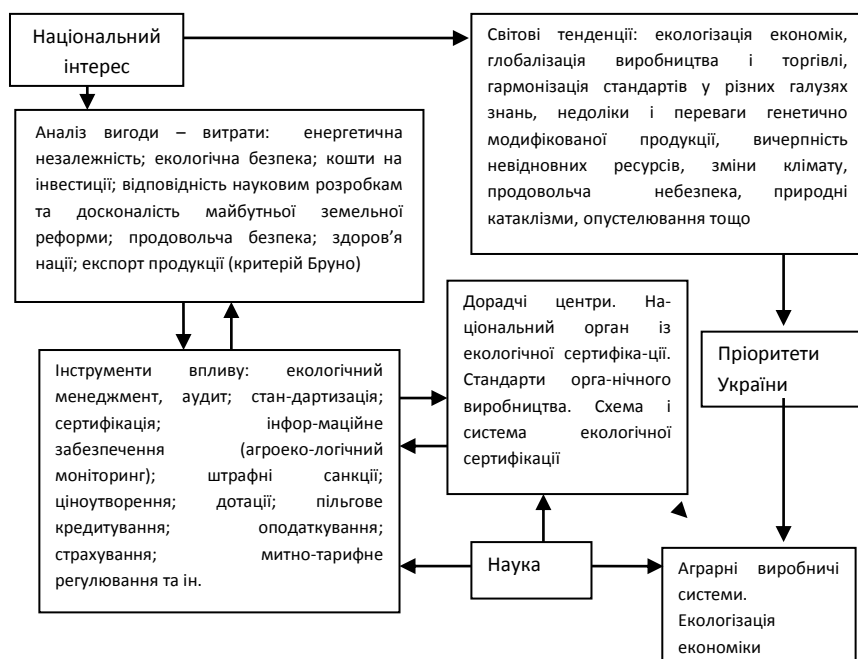

Рисунок 1. Алгоритм формування органічного виробництва в Україні

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Проект Закону України „Про органічне виробництво” [Електронний ресурс]. Режим доступу <http://www.organic.com.ua>
2. Закон України „Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року”. Від 21 грудня 2010 року № 2818-VI. № 2818-VI. [Електронний ресурс]. Режим доступу <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2818-17>
3. Василькова К.І. Як заробити на врожаї// Економічна правда [Електронний ресурс]. - <http://www.epravda.com.ua/columns/4ab1f3c2237c5>